

Віктор ШАНДРИГОСЬ,
*доцент кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені В. Гнатюка,
майстер спорту України з вільної боротьби*

Галина ШАНДРИГОСЬ,
*асистент кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені В. Гнатюка,
майстер спорту України зі спортивної гімнастики*

ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто актуальні проблеми та визначено шляхи підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: *якість, професійна підготовка, моніторинг, учитель фізичної культури.*

В статье рассмотрены актуальные проблемы и определены пути повышения качества профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: *качество, профессиональная подготовка, мониторинг, учитель физической культуры.*

The substance of the issues of the day and certainly ways of upgrading preparation professional of future teachers of the physical culture are considered.

Key words: *the quality of high education, profesional training, monitoring, physical education teacher.*

Постановка проблеми. Досягнення якісно нового стану сучасного суспільства неможливе без кардинального покращення рівня підготовки фахівців вищої кваліфікації. На сьогоднішній день актуальними проблемами залишаються забезпечення й оцінювання якості вищої освіти, визначення показників якості підготовки фахівця у ВНЗ [1; 4-6].

Щодо питання стану системи вищої освіти, то варто зауважити, що деякі аспекти проблеми оцінювання якості підготовки фахівця, створення ВНЗ власної системи оцінювання вирішені недостатньо. Це пояснюється стрімким зростанням вимог до сучасного фахівця [3; 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати проведеного теоретичного аналізу науково-педагогічної літератури свідчать, що в контексті означеної проблеми сучасна наука має чимало теоретичних і практичних

напрацювань. Питання оцінювання якості підготовки фахівців, методики розробки складових комплексного оцінювання готовності випускників вищих навчальних закладів до здійснення професійної діяльності, створення вищими навчальними закладами системи оцінювання стали предметом дослідження як українських, так і зарубіжних науковців (Г. Г. Азгальдова, Л. І. Анищевої, В. А. Долятовського, Л. М. Віткіна, П. І. Канівця, П. В. Кулешова, Є. М. Мелешко, В. В. Стешенка, А. І. Субетто, Ю. Г. Татура, Р. А. Фатхутдинова, Г. І. Хімічевої та ін.) [1-4; 7; 8].

Зниження об'єму рухової активності, показників здоров'я і фізичного розвитку населення, що спостерігається в останні десятиліття, підвищили значущість та роль фізичної культури і спорту в подоланні цих несприятливих тенденцій.

Отже, на сьогоднішній день масштабність і складність завдань, поставлених перед фізичною культурою, роблять актуальною проблему підвищення якості підготовки фахівців на факультетах фізичної культури педагогічних вишів [5; 6; 9; 10].

Мета нашого дослідження – аналіз проблем та визначення шляхів покращення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Вивчення проблеми якості професійної підготовки почалося ще в 50-ті роки минулого століття. Професійна підготовка розглядалася як певний рівень розвитку особи: усвідомлення поставленого завдання; вироблення плану майбутніх дій; застосування засобів і прийомів діяльності; регулювання дій відповідно до поставленої мети; співставлення отриманих результатів із вихідними умовами.

Одним із найважливіших завдань майбутнього вчителя фізичної культури є засвоєння наукової інформації, розвиток прагнення і здатності організувати свою діяльність, продуктивно мислити, вдосконалюватися, розвиватися. На сучасному етапі реформування вітчизняної освітньої системи оцінка якості професійної підготовки студентів у педагогічному ВНЗ розглядається як головна характеристика якості освіти, що відображає її фактичний стан і перспективи розвитку.

Слід зазначити, що одним з основних завдань вищого навчального закладу є забезпечення якості підготовки фахівців. Це дає змогу випускникам бути затребуваними на ринку праці, отримати високооплачувану роботу і досягти успіхів у професійній діяльності. При цьому якість професійної підготовки оцінюється різними способами: за результатами вхідного, поточного і підсумкового контролю, контролю залишкових знань у процесі навчання; на основі висновків державної екзаменаційної комісії (ДЕК), державної атестаційної комісії (ДАК) та відгуків фахівців тих установ, де студенти проходять практику тощо.

На нашу думку, якість освітнього процесу і професійної підготовки студентів ВНЗ є головною ознакою освіти, відрізняє її від інших соціальних явищ і видів діяльності. Можливість виміру якості дозволяє співвідносити фактичні результати вимірів із заданими стандартами, еталонами, нормами.

Також важливий сам процес моніторингу, тобто змістовної інтерпретації фактичних результатів освітньої діяльності, вираження ставлення до них.

У рамках нашого дослідження *професійну підготовку* ми окреслили як процес і результат засвоєння студентами знань і умінь, а оцінку якості професійної підготовки – як функцію управління якістю освітнього процесу ВНЗ, що дозволяє співвіднести результати моніторингу якості з нормами і стандартами, які існують у галузі освіти, з метою подальшого аналізу освітніх результатів і внесення відповідних коректив та інновацій в навчальний процес.

Т. В. Савченко [6] визначила *підготовку спеціалістів у ВНЗ* як процес формування у студентів професійних, організаторських та інших якостей відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця певної кваліфікації, а *якість фахівця* – як сукупність властивостей, що обумовлюють його здатність до виконання професійних функцій відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики.

У свою чергу П. І. Канівець [2] розглядає *якість фахівця* як об'єктивно існуючу сукупність властивостей і характеристик (знання, уміння, навички, особистісні якості, здібності, комунікативні та інші якості), яка визначає його як фахівця певної професії та спеціальності і відрізняє від інших спеціалістів.

Стосовно *якості підготовки фахівця*, то це не лише сукупність його суттєвих властивостей та характеристик, рівень яких формується у процесі здійснення освітньої діяльності і відповідає вимогам споживачів (за П.І.Канівцем) [2], а й сукупність властивостей процесу формування фахівця, від яких залежить відповідність освітнього процесу і його результатів відповідно до встановлених вимог (за Т. В. Савченко) [6].

Отже, процес формування якості підготовки фахівця являє собою логіко-часову послідовність дій, подій та заходів щодо досягнення мети підготовки і включає ряд взаємопов'язаних етапів, кожен із яких характеризується чинниками, що впливають на якість підготовки фахівця, зокрема якість професійної орієнтації; якість набору у ВНЗ; якість кваліфікаційної характеристики; якість планування навчального процесу; стан методичного і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу.

Таким чином, якість підготовки фахівця в організації управління освітнім процесом визначається станом означених вище чинників. Показники стану чинників мають монотонно-зростаючий характер, що свідчить про зниження якості за будь-яким із них і чинить негативний вплив на загальний результат.

Під *якістю професійної підготовки фахівця* ми розуміємо сукупність властивостей, якостей, здібностей, здатностей та характеристик фахівця, рівень яких формується в процесі здійснення ним навчальної діяльності у ВНЗ і повинен відповідати вимогам споживачів (суспільства, ринку праці, роботодавців, самої особистості) [1; 3; 8-10].

Серед проблем системи підготовки фахівців виокремлюють наступні:

1. Невідповідність у молодих фахівців структури знань та умінь виробничим вимогам внаслідок розриву раніше існуючих системних зв'язків між виробництвом, наукою і освітою.

2. Оцінка рівня конкурентоспроможності підготовки фахівців і виявлення чинників його підвищення.

3. Невідповідність кваліфікаційної характеристики фахівця вимогам ринку праці та роботодавців.

4. Неадекватність змісту навчального плану і робочих програм необхідним компетенціям відповідно до потреб розвитку ринку праці та регіону.

5. Формування контингенту студентів із мотиваційними установками і рівнем професійної придатності, адекватними вимогам змісту ОПП, скоректованою відповідно до потреб розвитку регіону, ринку праці.

6. Розвиток системи моніторингу і контролю якості підготовки фахівців, що включає: а) систему внутрішньої оцінки якості підготовки, зокрема методи оцінки при вхідному, поточному і підсумковому контролі якості підготовки фахівців; б) систему зовнішньої оцінки якості підготовки фахівців.

7. Удосконалення навчального процесу у напрямі розвитку конкурентних переваг у майбутніх фахівців.

Крім того, на наш погляд, представлений вище перелік слід доповнити наступними проблемами:

1. Забезпечення наступності двоступеневої підготовки фахівця в системі «бакалавр-магістр» та дотримання наступності у побудові навчальних планів та програм.

2. Створення системи управління якістю підготовки у ВНЗ, оскільки лише незначна частина українських вишів упроваджують системи управління якістю та отримують міжнародні сертифікати.

3. Залучення роботодавців до внесення коректив у підготовку майбутніх фахівців.

Сьогодні стає все більш зрозумілим, що відповідність реальних результатів і змісту освіти ВНЗ державним стандартам є необхідною, але недостатньою умовою якості. Тому досягнення оптимальної якості професійної освіти зумовлено створенням системи якості, яка на рівні конкретного вишу забезпечувала б узгоджену реалізацію державних, суспільних і особистих інтересів. Оскільки діюча система значною мірою є системою контролю за якістю, а не забезпечення якості, то розробка нової системи повинна бути побудована на основі:

- розробки моделі стандартизації професійної освіти вищого навчального закладу як компонента системи якості;
- моделювання менеджменту якості професійної освіти;
- визначення концептуальних і методологічних основ проектування системи якості в контексті системи професійної підготовки.

На державному рівні варто змінити зовнішні критерії оцінки якості роботи ВНЗ. Адже поки діє принцип «більше студентів – більше грошей» страждає якість освіти. У зв'язку з цим, доцільно розробити комплексні критерії якості освітнього процесу, які передбачають: контроль змісту навчання; контроль технологій, які застосовуються під час навчання; контроль здобутих знань; вимоги до організації і контролю за здійсненням навчального

процесу; вимоги до викладачів та студентів; чітку і прозору процедуру самообстеження вищого навчального закладу як підґрунтя системи забезпечення якості.

Необхідно також створити відповідні умови для підвищення кваліфікації всього викладацького складу вищого навчального закладу всіх форм власності. Зокрема, відновити єдину державну систему обов'язкового підвищення кваліфікації викладачів із наступною переатестацією; ввести рейтингову систему оцінювання знань студентів і кредитно-залікову систему навчального процесу, що сприятиме переходу від навчання предметно-інформаційного типу до креативно-розвиваючого, а отже, забезпечить здатність до інновацій у майбутньому; запровадити рейтингову систему оцінювання як ВНЗ, так і навчальних курсів, а також поступовий розвиток рейтингових експертних оцінок: від рейтингу ВНЗ – до рейтингу освітніх програм.

Підвищенню якості освіти повинен сприяти комплексний підхід до співробітництва з роботодавцями впродовж усього циклу надання освітніх послуг.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що на сьогоднішній день необхідно створити таку методiku оцінки якості професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, яка не ґрунтуватиметься лише на оцінках у дипломі студента, а об'єктивно засвідчуватиме його істинні знання і вміння, а також здатність реалізувати їх на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнездилова К. Н. Пути оценивания качества высшего образования / К.Н. Гнездилова // Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития. – 2009. – № 2.
2. Канивец П. И. Модели и методы оценки качества подготовки и повышения конкурентоспособности специалистов : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.13 / П. И. Канивец. – Новочеркасск, 2004. – 230 с.
3. Кісіль М. В. Якість вищої освіти як предмет філософського аналізу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. Наук : спец. 09.00.10 / М.В.Кісіль ; Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. – К., 2008. – 16 с.
4. Коротков Е. Концепція якості освіти / Е.Коротков // Підручник для директора. – 2006. – № 7. – С. 11-14.
5. Родин М. А. Пути повышения качества подготовки педагогов физической культуры в условиях вуза [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://econfr.ae.ru/pdf/2012/03/1083.pdf>.
6. Савченко Т. В. Высокое качество подготовки специалистов – главная цель повышения эффективности психолого-педагогического управления образовательным процессом в филиалах вуза / Т. В. Савченко // Ученые записки. – 2007. – № 5 (27). – С. 83-86.

7. Суслов А. Г. Система оценки качества подготовки специалиста / А.Г.Суслов, А. Г. Авдиенко // Качество. Инновации. Образование. – 2005. – №3. – С. 58-61.

8. Сухаева А. Р. Проблемы качества профессиональной подготовки специалиста / А. Р. Сухаева, С. В. Иванова // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 7. – С. 283-285.

9. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Л.П.Сущенко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 442 с.

10. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: монографія / О. В. Тимошенко. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008. – 420 с.

Дата надходження до редакції: 17. 12. 2012 р.